

ΠΡΟΤΑΣΗ

της Αγγέλας Καστρινάκη

Για την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ερευνητικών και λοιπών δραστηριοτήτων της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης και των επιμέρους μονάδων της

Η Φιλοσοφική Σχολή είναι ένα σύνθετο πρόβλημα. Έχει μια μακρά παράδοση και μια απότομη πτώση. Πρόκειται για τη γνωστή και παγκοσμίως συζητούμενη κρίση των ανθρωπιστικών σπουδών.

Η ΦΣ του Πανεπιστημίου Κρήτης διαθέτει ένα λαμπρό προσωπικό, που είναι ταυτόχρονα πολύ στρατευμένο στην εκπαιδευτική και στην ερευνητική διαδικασία. Η κρίση δεν αφορά το επιστημονικό έργο που παράγεται ούτε το εκπαιδευτικό έργο που παρέχεται. Αφορά την επιλεξιμότητα από τους υποψήφιους φοιτητές/φοιτήτριες. Εάν δεν αντιστραφεί αυτή η απαξίωση των ανθρωπιστικών σπουδών, η ΦΣ του Πανεπιστημίου Κρήτης κινδυνεύει με συρρίκνωση. Πρώτιστο μέλημά μας πρέπει να είναι να ανακόψουμε και να αναστρέψουμε τη χαμηλή κατάταξη στις προτιμήσεις των υποψηφίων.

Οφείλουμε να διατηρήσουμε τη ΦΣ ζωντανή, όχι μόνο επειδή είμαστε ένα οικοσύστημα που θέλει να αναπαράγεται, αλλά και επειδή πιστεύουμε βαθύτατα στην αξία των ανθρωπιστικών σπουδών και στη σημασία της ιστορικής γνώσης και της τέχνης στη ζωή των ανθρώπων. Όσο κι αν οι σπουδές μας σήμερα φαίνονται «άχρηστες», γνωρίζουμε καλά –και η κοινωνία το γνωρίζει επίσης– ότι η τέχνη, η σκέψη, η φιλοσοφία βρίσκεται στον πυρήνα των ανθρώπινων αναγκών. Και σε αυτή την ουσιώδη ανάγκη οφείλουμε να ανταποκριθούμε.

Παρακάτω προσπαθώ να περιγράψω την υπάρχουσα κατάσταση και να προτείνω ορισμένες ιδέες. Άλλες είναι πιο απλές/ώριμες και μπορούν να υλοποιηθούν σύντομα (π.χ. «Οριζόντια» Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών, Μεταπτυχιακό στην εκδοτική των κειμένων) ή σε μια προοπτική χρόνου (βλ. το Διπλό Προπτυχιακό Φιλολογίας και Ψυχολογίας), άλλες χρειάζονται πολύ περισσότερη επεξεργασία και κυρίως την ενιαία βούληση της Φιλοσοφικής Σχολής. Εφόσον επιλεγώ για τη θέση της Κοσμήτορος, θα αναλάβω πρωτοβουλίες για αύξηση των διεπιστημονικών συνεργειών εντός της Σχολής, καθώς και για τη συνεργασία με εκτός ΦΣ Τμήματα και Σχολές. Σε κάθε περίπτωση, μια **διατμηματική επιτροπή στη ΦΣ για καταιγισμό ιδεών** (brainstorming), υπό την εποπτεία της Κοσμητείας, θα είναι μια από τις πρώτες ενέργειές μου. Εννοείται πως όσα συζητήθηκαν και αποφασίστηκαν στη διαβούλευση του Μαΐου 2024 (βλ. Β.2.) με βρίσκουν σύμφωνη και τα υιοθετώ.

Α. Η Εκπαίδευση**1. Η κατάσταση**

Κατά τα τελευταία ακαδημαϊκά έτη παρατηρείται μια απότομη μείωση των φοιτητών. Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται αυτή η πτωτική τάση. Ας σημειωθεί ότι η Ελάχιστη Βάση Εισαγωγής (ΕΒΕ) ήταν και για τα τρία Τμήματα η ελάχιστη, δηλαδή το 0,8. Εξαιρείται το Ι-Α τη χρονιά 2021-2022.

	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
Φιλολογία	160	152	123	67

Ιστ-Αρχ	152	52 [EBE = 1]	70	46
ΦΚΣ (Φιλοσοφίας)	183	125	79	75

Πηγή:

<https://modipapp.modip.uoc.gr/exportvalues/datacollection/10/academicunit/36> και

Φοιτητολόγιο

Το επίπεδο των φοιτητών είναι, δυστυχώς, κατά κανόνα χαμηλό. Είναι πολύ χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, όταν το Τμήμα Φιλολογίας τον Απρίλιο του 2024 αναζητούσε να βραβεύσει εισακτέους με βαθμό πάνω από 17, δεν βρήκε κανέναν/καμία. Μία περίπτωση είχε 16,7 και δύο γύρω στο 16. Οι περισσότεροι φοιτητές εισάγονται με βαθμούς κοντά στη βάση του 10, συμπεριλαμβανομένων και των κάτω από αυτήν. Οι Βάσεις Εισαγωγής, όπως διαμορφώθηκε το 2023, είναι από 9,1 έως 9,5 ανάλογα με το Τμήμα της ΦΣ.

Το ενδιαφέρον για τα Τμήματα της ΦΣ είναι εξαιρετικά περιορισμένο. Η επίσκεψή μου στο Πειραματικό Λύκειο του Ρεθύμνου (Μάρτιος 2024) έδειξε ότι από τα 20 παιδιά της τάξης της θεωρητικής κατεύθυνσης μονάχα ένα, και με αμφιβολίες, σκεφτόταν φοίτηση στη ΦΣ. (Η εμπειρία αυτή εκτίθεται αναλυτικά στο άρθρο μου: <https://www.tanea.gr/print/2024/03/09/opinions/aixmalota-akroatiria-crkai-idiotika-panepistimia/>). Η βούλησή των μαθητών για σπουδές σε άλλα πεδία (π.χ. ψυχολογία) θα φέρει παραπέρα μείωση των εισαγομένων στη ΦΣ, όταν αρχίσουν να λειτουργούν τα μη κρατικά πανεπιστήμια τα οποία θα καλύπτουν τη συγκεκριμένη ζήτηση.

Τα πρόβλημα της μείωσης των φοιτητών αναμένεται να οξυνθεί ακόμα περισσότερο τα επόμενα χρόνια, όταν θα φτάσουν σε ηλικία φοίτησης τα παιδιά που γεννήθηκαν στην αρχή της οικονομικής κρίσης, τα οποία ήταν (και παραμένουν, χωρίς σημεία ανάκαμψης) κατά 30% περίπου λιγότερα.

2. Οι αιτίες

Η πρώτη αιτία για την κρίση αυτή είναι η έλλειψη επαγγελματικής προοπτικής. Η αλλοτινή απορρόφηση των αποφοίτων στη Μέση Εκπαίδευση, η οποία ήταν ο βασικός εργοδότης των αποφοίτων μας, είναι πια πολύ περιορισμένη και θα περιοριστεί κι άλλο λόγω της υπογεννητικότητας. Το ίδιο θα συμβεί και στα φροντιστήρια, τα ιδιαίτερα μαθήματα και όλα τα σχετικά, χάρη στα οποία είχε διατηρηθεί έως τα τελευταία χρόνια ένα κάποιο ενδιαφέρον για αυτή την άλλοτε «καθηγητική Σχολή».

Οι λοιποί τομείς απορρόφησης των αποφοίτων μας είναι αυτή τη στιγμή λίγοι και όχι καλά ορατοί. Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας είναι σε κάπως καλύτερη μοίρα λόγω της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, του τομέα της ξενάγησης και των μουσείων.

Η έλλειψη στέγης στο Ρέθυμνο αποτελεί και αυτή ένα σοβαρό πρόβλημα. Τα ενοίκια είναι εξαιρετικά υψηλά, λόγω και του Airbnb, και η στέγη σπανίζει. Φοιτητές που γίνονται δεκτοί στη Σχολή τελικά δεν εγγράφονται ή δεν έρχονται να παρακολουθήσουν τα μαθήματα, πιθανώς επειδή δεν εγκαθίστανται καν στο Ρέθυμνο.

Έτσι, ενώ ένα παιδί μπορεί να έχει έφεση στα «γράμματα», δεν αποφασίζει να αφιερωθούν σε κάτι με τόσο ασαφή επαγγελματική διέξοδο. Η απαξίωση των ανθρωπιστικών σπουδών δημιουργεί μάλιστα φαύλο κύκλο: τα φιλολογικά-ιστορικά μαθήματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση υποβιβάζονται, και πολλοί καθηγητές –

σύμφωνα με μαρτυρίες που μου έχουν δοθεί– προσπαθούν να αποτρέψουν τους μαθητές από το να ακολουθήσουν σπουδές στις ΦΣ της χώρας.

3. Αναγκαίες δράσεις

Δεν θα αναφερθώ εδώ στις βαθιές τομές που απαιτούνται ώστε η εκπαίδευση –και ειδικά η Δευτεροβάθμια– να καταστεί αποτελεσματική και η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια να μην αποξηραίνει τους εγκεφάλους των μαθητών. Σίγουρα πάντως το σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ πρέπει να αλλάξει.

Θα εστιάσω σε όσα μπορούμε να κάνουμε στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μας. Με δεδομένη λοιπόν τη σαφέστατη μείωση του ρόλου της ΦΣ ως κατεξοχήν καθηγητικής Σχολής, οφείλουμε να επανεφεύρουμε τον εαυτό μας. Με ποιον τρόπο θα γίνουν ξανά οι σπουδές μας ελκυστικές; Ακολουθούν κάποιες ιδέες, που κάθε άλλο παρά εξαντλούν τις δυνατότητες.

3.1 Εκσυγχρονισμός, Συνέργειες, κοινά ΠΠΣ, διπλά πτυχία

3.1.1. Εκσυγχρονισμός

Η Σχολή μας έχει από τη φύση της ένα στοιχείο «συντηρητικό», με την έννοια ότι μεταφέρει την παράδοση, τον πνευματικό πολιτισμό που παραδίδεται από γενιά σε γενιά. Φυσικά δεν μπορεί να απεμπολήσει αυτόν τον χαρακτήρα της.

Ωστόσο τα παραδοσιακά ως επί το πλείστον αντικείμενά μας μπορούν να προσεγγιστούν και με σύγχρονες μεθόδους, που ανανεώνουν το ενδιαφέρον γι' αυτά και προσφέρουν νέες ευκαιρίες απασχόλησης. Καλό παράδειγμα είναι οι **Ψηφιακές Ανθρωπιστικές Σπουδές** που εισήχθησαν στη Σχολή μας. Το σύντομο πρόγραμμα ΨΑΕ που λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2023-2024 (<https://www.philology.uoc.gr/spoudes/programma-stis-psae/genika-psae>) πρέπει να διαδοθεί ως πληροφορία εντός και εκτός της Σχολής καθώς και στα Λύκεια της χώρας.

Ταυτόχρονα οφείλουμε να παρακολουθούμε τις εξελίξεις στους επιστημονικούς κλάδους και να έχουμε την ετοιμότητα να υποδεχόμαστε νέες επιστημονικές περιοχές. Η **υπολογιστική γλωσσολογία**, π.χ., είναι ένας τέτοιος κλάδος που οδηγεί και σε νέες δεξιότητες οι οποίες έχουν ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Γενικά θα πρέπει να βάλουμε περισσότερο τις ψηφιακές δυνατότητες στις ανθρωπιστικές σπουδές. Βλ. την προσπάθεια που έγινε στο ΑΠΘ από τη Βενετιά Αποστολίδου κ.ά. για την ένταξη της ψηφιακής αφήγησης στη διδασκαλία https://digistoryhub.web.auth.gr/wp-content/uploads/2024/05/digistoryhub_conference_proceedings.pdf

3.1.2. Συνέργειες

«Οι διάφοροι επιστημονικοί κλάδοι έχουν πλέον εφάπτομενα σύνορα, οι φοιτητές, οι νέοι επιστήμονες, καλούνται να εκτεθούν όχι μόνο σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα αλλά και στη δυναμική αλληλεπίδραση πολλών αντικειμένων που μόλις πριν λίγα χρόνια θεωρούνταν εντελώς ξένα μεταξύ τους»: αυτό που τόνισε ο καθηγητής της Ιατρικής του ΠΚ Αχιλλέας Γραβάνης στο Delphi Economic Forum 2024, πρέπει να αποτελεί πυξίδα και για τη ΦΣ. Ο ν. 4957/2022 ωθεί άλλωστε προς τη διεπιστημονικότητα.

Γενικά, και με βάση τη μη σταθερότητα πλέον των επαγγελμάτων, θα πρέπει να φροντίσουμε ώστε τα προγράμματα σπουδών μας και τα πτυχία μας να προσφέρουν, πέρα από τις γνώσεις σε ένα επιστημονικό πεδίο, και γενικές γνώσεις και δεξιότητες, τις λεγόμενες **μεταβιβάσιμες δεξιότητες** (transferable skills), που θα καθιστούν τον μελλοντικό εργαζόμενο/η ικανό/ή να αντεπεξέρχεται σε μια ποικιλία προκλήσεων, σε μια ανάγκη διαρκών προσαρμογών.

Στη Σχολή μας, σε ΠΠΣ, υπάρχουν δια-τμηματικού τύπου μαθήματα (π.χ. Ιστορία και Κινηματογράφος στο Τμήμα Ι-Α) που θα μπορούσαν να αποτελέσουν έναν πυρήνα μιας παραπέρα συνεργασίας.

Το Τμήμα Φιλοσοφίας (ως ΦΚΣ) έχει ήδη αναπτύξει πέντε Διδρυματικά Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην ελληνική γλώσσα (βλ. <https://www.fks.uoc.gr/index.php/el/metaptixiak/progmeta>), σε συνεργασία με Ιατρική, Βιολογία, Κοινωνιολογία, Νομική ΕΚΠΑ (Πρόγραμμα Βιοηθικής), με Ιατρική, Επιστήμη Υπολογιστών, Φυσική και το Ινστιτούτο Τεχνολογίας και Έρευνας (Εγκέφαλος και Νους) – κ.ά.

3.1.2.α. Διατμηματικά Προγράμματα εντός ΦΣ

Στη ΦΣ μπορούν να γίνουν «οριζόντια» προγράμματα σπουδών με συνεργασία των τριών Τμημάτων, χωρίς μεταβολή των υπαρχόντων μαθημάτων.

- Πρόγραμμα Αρχαιογνωσίας
- Πρόγραμμα Μέσων Χρόνων
- Πρόγραμμα Νεότερων Χρόνων

ή/και:

- ΠΠΣ Φιλολογίας-Τέχνης-Αισθητικής: πρόγραμμα που θα αποβλέπει στην ενίσχυση της καλλιτεχνικής διάστασης της ΦΣ και θα απευθύνεται στους φοιτητές με αντίστοιχα ενδιαφέροντα.

Τα Προγράμματα αυτά θα δώσουν περισσότερες δυνατότητες επιλογής στους φοιτητές/φοιτήτριες, με πιθανότητα να καταστεί η ΦΣ πιο επιλέξιμη. Επίσης θα δώσουν τη δυνατότητα πολυπρισματικής διερεύνησης ενός αντικειμένου, θεραπεύοντας τον κατακερματισμό της γνώσης, για τον οποίο πολύ εύγλωττα μίλησε ο Άγγελος Χανιώτης στο Συνέδριο «Οι κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες στον 21^ο αιώνα» (Ρέθυμνο, 21-22.5.2024).

Σε μεταπτυχιακό επίπεδο προετοιμάζεται ένα ΠΜΣ ανάμεσα στον Τομέα Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας του Ι-Α και στον Τομέα Κλασικών Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας.

Ενδεικτικά θα μπορούσε να γίνει και ένα ΠΜΣ Βυζαντινών και Μεσαιωνικών σπουδών ανάμεσα στο Τμήμα Φιλολογίας και στο Ι-Α: το σχέδιο συζητείται εδώ και χρόνια. Τώρα ίσως μπορεί να γίνει πράξη.

3.1.2.β. Διατμηματικά Προγράμματα με άλλα Τμήματα του ΠΚ και με το ΙΜΣ/ΙΤΕ

- **Διπλό ΠΠΣ Φιλολογίας και Ψυχολογίας** (dual major, με δύο επιπλέον έτη, άρθρο 72 του ν. 4957/2022), με βάση τα υπάρχοντα μαθήματα ή και με προσαρμογή

κάποιων θεματικών περιοχών (π.χ. ψυχολογία της τρίτης ηλικίας, κείμενα κατάλληλα για πάσχοντα άτομα).

Το πρόγραμμα αυτό: α) ανταποκρίνεται στη ζήτηση για σπουδές ψυχολογίας, χωρίς όμως να μπορεί να οδηγήσει στο σχετικό πτυχίο, καθότι προβλέπονται τετραετείς σπουδές ψυχολογίας για την άσκηση επαγγέλματος, και β) μπορεί να οδηγήσει σε θέσεις εργασίας που θα σχετίζονται με τη **συμβουλευτική** και με την **τρίτη ηλικία**. Όσον αφορά το δεύτερο, συζητείται πλέον σε όλο τον Δυτικό κόσμο η λεγόμενη silver economy. Σε μια γερασμένη Ευρώπη η ανάγκη για στήριξη των ηλικιωμένων, στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης των γενεών, θα καλεί σε ολοένα περισσότερες παροχές υπηρεσιών. Η συγκεκριμένη αγορά εργασίας σίγουρα θα ανοίξει και μπορούμε να είμαστε πρωτοπόροι στην εκπαίδευση των στελεχών που θα ικανοποιήσουν τις σχετικές ανάγκες. (Για τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες, βλ. π.χ., <https://www.50plus.gr/services/>).

Οι κοινότητες των ξένων (των κατά κανόνα ευκατάστατων) που έχουν δημιουργηθεί στην Κρήτη και αλλού στην Ελλάδα μπορούν να προσφέρουν ευκαιρίες απασχόλησης – απαραίτητη βέβαια και η καλή χρήση μίας τουλάχιστον ξένης γλώσσας.

Οι δομές για ηλικιωμένους στην Ελλάδα: άλλος ένας χώρος με δυνατότητες εργασίας.

Επίσης ζητείται ήδη από Ψυχιατρεία της χώρας παροχή υπηρεσιών για ανάγνωση και συζήτηση κειμένων (αλλά και για ζωγραφική κλπ.). Η πειραματική εφαρμογή, αυτή τη στιγμή, μπορεί σύντομα να επεκταθεί και να ζητηθούν κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη.

Το διπλό αυτό πρόγραμμα Φιλολογίας και Ψυχολογίας μπορεί να οδηγήσει σε **μεταπτυχιακό**, όπου θα εμπλέκονται περισσότερες σχετικές επιστήμες (Ιστορία της Τέχνης, Ψυχολογία της τέχνης, Κοινωνιολογία), καθώς και ο κλάδος του **Τουρισμού**. Υπάρχει ήδη σχετικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπου γίνεται λόγος για «παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών αναψυχής και τουρισμού», καθώς και για «παροχή εξειδικευμένης και ηλικιακά φιλικής (age friendly) τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» (<https://executivemba.aueb.gr/el/news/articles/238-xristos-tarantilis-silver-economy-mia-proklisi-gia-tin-ellada>).

- Διπλό ΠΠΣ Φιλολογίας ή/και Ιστορίας-Αρχαιολογίας με το Τμήμα Επιστήμης των Υπολογιστών: εντελώς απαραίτητο να εμπλέξουμε περισσότερο την Επιστήμη των Υπολογιστών στις σπουδές μας.

- Διπλά ΠΠΣ Φιλοσοφίας και άλλων Τμημάτων που θα κατευθύνονται προς α) την αναπτυσσόμενη αγορά της **συμβουλευτικής** και β) προς την επίσης αναπτυσσόμενη διεθνώς αγορά που αναζητά κατάλληλα καταρτισμένα στελέχη για **επιχειρήσεις**.

[Σημείωση: Υπάρχει ήδη ανεπτυγμένο σχέδιο στο Τμήμα Φιλοσοφίας. Το φιλόδοξο πρόγραμμά του πρέπει να υποστηριχθεί από τη Διοίκηση του Πανεπιστημίου με νέες θέσεις ΔΕΠ, σε αναπλήρωση των θέσεων που χάθηκαν με τη μετεξέλιξη του ΦΚΣ σε αμιγές Τμήμα Φιλοσοφίας.]

*** Πρακτική άσκηση**

Όλα τα παραπάνω προγράμματα είναι πολύ σημαντικό να συνδέονται με την **πρακτική άσκηση**, ώστε να υπάρχει επαφή με τους χώρους εργασίας. Σε αυτό πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα.

3.2. Ξενόγλωσσα Προγράμματα

Η Κρήτη διαθέτει τα γνωστά πλεονεκτήματα: φυσικό και πολιτισμικό πλούτο – ωραίο καιρό και άφθονη ιστορία. Μπορεί λοιπόν να γίνει πόλος έλξης ξένων φοιτητών. Χρειάζονται μελέτες βιωσιμότητας και πολύς κόπος, όμως εκτός από πρόκληση είναι πλέον και ανάγκη. Το δυναμικό της ΦΣ μπορεί να ανταποκριθεί στη διεθνοποίηση.

Ήδη τρέχουν με επιτυχία δύο Προγράμματα όπου συμμετέχει το Τμήμα Φιλοσοφίας:

1. The Athens M.A. in **Ancient Philosophy**, με επισπεύδον Τμήμα το ΕΚΠΑ (με τέλη φοίτησης)

2. Πρόγραμμα Αρχαίας Ελληνικής και Κινεζικής Φιλοσοφίας: M.A. in **Greek and Chinese Civilizations: a Comparative Approach**, που προβλέπει έναν χρόνο σπουδών στην Κίνα (Southwest University) και έναν στην Ευρώπη. Επισπεύδον Ίδρυμα στην Ελλάδα είναι το Πανεπιστήμιο Πατρών, ενώ συμμετέχει το ΕΚΠΑ, το ΑΠΘ και το δικό μας Τμήμα Φιλοσοφίας. (με τέλη φοίτησης)

Τους πρώτους μεταπτυχιακούς φοιτητές του αναμένεται να πάρει το μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην Οθωμανική Ιστορία: M.A. Program in **Ottoman History**, που οργανώνεται από το Τμήμα ιστορίας και Αρχαιολογίας σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών. Τέσσερα εξάμηνα σπουδών χωρίς τέλη φοίτησης.

Ποια επιπλέον θέματα θα μπορούσαν να προσελκύσουν είτε σε προπτυχιακό είτε σε μεταπτυχιακό επίπεδο, μόνα τους ή σε συνδυασμό, σε συνεργασία πιθανώς με άλλα Ιδρύματα της Ελλάδας ή του εξωτερικού:

- Σπουδές της Ανατολικής Μεσογείου
- Αρχαιολογία
- Κλασική φιλολογία
- Βυζαντινή Φιλολογία και Τέχνη
- Καζαντζάκης, Καβάφης κ.ά.
- Β' Παγκόσμιος Πόλεμος
- Εβραϊσμός της Κρήτης και της Ανατολικής Μεσογείου
-

Στο Πανεπιστήμιο του Καΐρου υπάρχει ένα Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών. Απευθύνεται σε φοιτητές που χρειάζονται τα νέα ελληνικά κυρίως για λόγους εργασιακούς. Υπάρχει λοιπόν ένα δυνάμει κοινό στην Ανατολική Μεσόγειο που θα μπορούσαν να το ελκύσουν οι σπουδές στην Κρήτη, εφόσον του παρέχονται διευκολύνσεις (βασική η στέγη και η περίθαλψη).

Μεγάλη δεξαμενή φοιτητών είναι, εκτός από την Κίνα, η Βόρεια Αμερική, όπου υπάρχουν και οι ομογενείς.

Μπορούμε να ξεκινήσουμε πειραματικά με προγράμματα του ενός εξαμήνου (**one semester abroad**). Καλές πρακτικές έχουν αναπτυχθεί ήδη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, τις οποίες μπορούμε να μελετήσουμε και να υιοθετήσουμε.

3.3. Θερινά σχολεία

Πολύ σημαντικά –και για να αναμετρηθούμε με τις δυνατότητές μας– είναι και τα **θερινά σχολεία**. Ήδη λειτουργούν:

A. Το ΔΠΜΣ ΒΙΟΗΘΙΚΗ (συν)διοργανώνει ετησίως από το 2012 διεθνές θερινό σχολείο στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου "Bioethics in Context" (αγγλικά) μαζί με 5 άλλους ευρωπαίους εταίρους (Πανεπιστήμια), κάθε χρόνο σε μια από τις χώρες

των Πανεπιστημίων-εταίρων. Έχει επίσης ξεκινήσει η διοργάνωση ετησίων BIPs , το πρώτο τον Ιούνιο-Ιούλιο 2023 στο Tutzing της Γερμανίας.

B. Με εξαιρετική επιτυχία (το διαπιστώνω κάθε χρόνο) διοργανώνεται από τον Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας, επί τέσσερα έτη, το θερινό σχολείο γλωσσολογίας **CreteLing Summer School** <https://linguistics.philology.uoc.gr/cssl22/> με εξαιρετικό προσωπικό από όλο τον κόσμο και με συν-διευθύντριες το μέλος πλέον του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου μας Σαβίνα Ιατρίδου και το μέλος του Τμήματος Φιλολογίας Βίνα Τσακάλη.

- Το καλοκαίρι του 2024 αναμένεται να λειτουργήσει το θερινό σχολείο που οργανώνει ο Τομέας Κλασικών Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας **Crete Past and Present**, με κορμό τις κλασικές σπουδές και διεύρυνση προς άλλες επιστημονικές περιοχές εντός και εκτός του Τμήματος Φιλολογίας <https://www.philology.uoc.gr/ref-summer-school-dc/crete-past-and-present> .

Τα αντικείμενα που ανέφερα στην παράγραφο 3.2 θα μπορούσαν να αποτελέσουν το αντικείμενο θερινών σχολείων.

3.4. Συνεργασία με το Κέντρο Διά Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ) για διαδικτυακά μαθήματα σε μεγαλύτερες ηλικίες

Έχει ήδη παρατηρηθεί στα μαθήματά μας η παρουσία πολλών μεγάλων στην ηλικία φοιτητών/φοιτητριών, που αποφασίζουν να σπουδάσουν ή να πάρουν ένα δεύτερο πτυχίο. Το φαινόμενο υπήρχε στην Ευρώπη εδώ και πολλά χρόνια, και τώρα έφτασε και στην Ελλάδα. Οι φοιτητές αυτοί αποτελούν πλούτο αλλά και δυσκολία: η τάξη γίνεται δύο ταχυτήτων και η έκφραση των νεότερων αναστέλλεται μπροστά στους μεγαλύτερους. Επίσης οι μεγαλύτεροι, είτε εργαζόμενοι είτε συνταξιούχοι, είναι δύσκολο να μετακινούνται.

Ενδεχομένως το κοινό αυτό μπορεί να μετακινηθεί προς Προγράμματα του ΚΕΔΙΒΙΜ. Με χαμηλά τέλη φοίτησης μπορεί να δημιουργηθεί ένα πλέγμα μαθημάτων που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες για κουλτούρα και δημιουργία των μεσηλικών και άνω, αυτών που δεν χρειάζονται το πτυχίο για την εύρεση εργασίας αλλά για την ψυχική τους πληρότητα. Ταυτόχρονα δίνεται η ευκαιρία να διδάξουν σε αυτά τα μαθήματα όχι μόνο μέλη ΔΕΠ, αλλά και υποψήφιοι/ες διδάκτορες ή νεαροί/ές διδάκτορες, πράγμα που σημαίνει ότι δημιουργούνται **δυνατότητες απασχόλησης** στον κλάδο μας.

3.5. Μεταπτυχιακά με επαγγελματικές προοπτικές

3.5.1. Έκδοση-επιμέλεια-στήσιμο του βιβλίου

Υπάρχει ανάγκη για κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη για τους εκδοτικούς οίκους. Οι εκδοτικοί οίκοι αλλά και ο τύπος κ.ά. ζητούν καλούς διορθωτές-επιμελητές κειμένου. Τα ελληνικά πανεπιστήμια (όχι μόνο η ΦΣ του ΠΚ) δεν προετοιμάζουν για την επάρκεια σε τέτοιες εργασίες. Την εκπαίδευση αυτή αναλαμβάνουν ιδιωτικές επιχειρήσεις (συνήθως οι ίδιοι οι εκδοτικοί οίκοι), αλλά τα αποτελέσματα δεν ανταποκρίνονται στη ζήτηση για υψηλά προσόντα.

Η ΦΣ σε συνεργασία με τις **Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης** (έχω κάνει μια πρώτη συζήτηση) μπορεί να οργανώσει ένα μεταπτυχιακό εξ αποστάσεως και με δίδακτρα (ώστε να διδάξουν σε αυτό και ιδιώτες από τον χώρο του βιβλίου). Εκτός από το Τμήμα Φιλολογίας, ευκαίτιο θα ήταν να συμμετάσχει και το Τμήμα Ιστορίας

και Αρχαιολογίας, καθώς τα βιβλία, πέρα από το εξώφυλλο και την πιθανή εικονογράφηση, προϋποθέτουν μια καλλιτεχνική επάρκεια.

3.5.2. Στελέχη για σωφρονιστικά καταστήματα

Κατά τη θητεία μου ως Κοσμήτορας (2019-2021) και με παρότρυνση της συναδέλφου Χλόης Μπάλλα, είχα έρθει σε επαφή με το σωφρονιστικό κατάστημα των Χανίων. Η συνεργασία δεν προχώρησε τότε. Εκείνο που έγινε σαφές ωστόσο είναι ότι χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις, προκειμένου να προσφέρουμε δημιουργικές διεξόδους αξιοποίησης του χρόνου του εγκλεισμού και να συμβάλουμε έτσι στην ομαλότερη επανένταξη στην κοινωνία όσων κρατούνται. Ίσως αξίζει να διερευνηθεί η δυνατότητα ενός ΠΜΣ της ΦΣ μαζί με το Τμήμα Ψυχολογίας (το 2020 είχε γίνει σχετική προεργασία) και/ή Κοινωνιολογίας. Η Πολιτεία θα πρέπει να φροντίσει να δημιουργηθούν οι ανάλογες θέσεις εργασίας.

Σημείωση: Όταν και εφόσον ιδρυθεί **Τμήμα ή Σχολή Τουρισμού**, η ΦΣ ευλόγως θα πρέπει να σκεφτεί κοινά προγράμματα, προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά, με ένα κλάδο που προσφέρει ιδιαίτερα πολλές θέσεις εργασίας.

B. Η Έρευνα: για μια ΦΣ της αριστείας

B.1. Σημαντικά επιτεύγματα της Σχολής

Μέλη της ΦΣ τρέχουν αυτή τη στιγμή μεγάλα ερευνητικά προγράμματα:

- Η Έλενα Αναγνωστοπούλου, με Φορέα Χρηματοδότησης το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ERC) και Θεσμό Φιλοξενίας: IMΣ-ITE <https://www.ims.forth.gr/el/project/view?id=276> Τίτλος: «Phylogenies probing Grammar. Exploring morphosyntax at different scales of language change (PhylProGramm)». Υλοποιείται από διεπιστημονική ομάδα ερευνητών, που συνδυάζουν τη θεωρητική, ιστορική, διαλεκτολογική και τυπολογική γλωσσολογία με την εξελικτική βιολογία, τη βιοπληροφορική και την επιστήμη των υπολογιστών.

- Ο Κώστας Βλασόπουλος, ERC (Θεσμός Φιλοξενίας: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών-ITE) με τίτλο *SLaVEgents: Enslaved persons in the making of societies and cultures in Western Eurasia and North Africa, 1000 BCE - 300 CE* <https://www.forth.gr/en/news/show/&tid=2237>

- Η Μελίνα Ταμιωλάκη, με φορέα χρηματοδότησης το ERA Chairs HORIZON-WIDERA-2022-TALENTS-01: [TALOS](https://talos-ai4ssh.uoc.gr/), Ψηφιακές Ανθρωπιστικές Σπουδές, με συνεργάτη τον Καθηγητή [Christophe Roche](https://talos-ai4ssh.uoc.gr/) <https://talos-ai4ssh.uoc.gr/>
Ας σημειωθεί ότι η ΦΣ είναι η πρώτη Σχολή στην Ελλάδα που α) παίρνει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για την ανάπτυξη των ΨΑΕ, β) έχει ιδρύσει [πρόγραμμα σπουδών σύντομης διάρκειας στις ΨΑΕ](#), γ) έχει εκλέξει μέλος ΔΕΠ στο αντικείμενο ΨΑΕ και Κλασική Φιλολογία και δ) έχει ιδρύσει διεπιστημονικό Εργαστήριο για τις Ψηφιακές Ανθρωπιστικές Επιστήμες (με συμμετοχή και των τριών Τμημάτων της Σχολής).

- Επίσης η Σχολή, διά του Τμήματος Ι-Α, εκπροσωπεί το Πανεπιστήμιο Κρήτης ως ιδρυτικό και βασικό μέλος του RETI (Réseau d' Excellence des Territoires Insulaires), με ειδικότητα στη μελέτη της ιστορίας του νησιωτικού χώρου και της νησιωτικότητας, διενεργεί σημαντικές ανασκαφές στον ευρύτερο ελληνικό νησιωτικό χώρο (Κρήτη, Γαύδος, Λέσβος, Μεγανήσι...), ενώ κατά τα τελευταία χρόνια έχει

εμπλουτίσει την ιστορική έρευνα με τη ναυτιλιακή ιστορία και την ιστορία των θαλασσών.

B.2. Η διαβούλευση του Μαΐου 2024 και οι προτάσεις για την έρευνα

Με στόχο την υποβολή πρότασης για το «Πανεπιστήμιο της Αριστείας», τον Μάιο του 2024 έγινε διαβούλευση στη ΦΣ, με τους αρμόδιους Αντιπρυτάνεις, τωρινούς και μέλλοντες, την Κοσμήτορα, τους Προέδρους των Τμημάτων και την Εταιρεία Deloitte. Τα πορίσματα και οι προτάσεις είναι ευνόητο ότι θα με δεσμεύσουν ως Κοσμήτορα, εφόσον επιλεγώ. Παρατίθενται παρακάτω, όπως μου παραδόθηκαν από την τωρινή Κοσμήτορα κα Τσινόρεμα (B.2.1., B.2.2., B.2.3., B.2.4.).

B.2.1. Θεματικές ενότητες για την ανάπτυξη της έρευνας της Σχολής

- Ψυχολinguistics, Φυλογενετική Γλωσσολογία, Υπολογιστική Γλωσσολογία. Η Σχολή στοχεύει να καταστεί κέντρο αριστείας στην έρευνα της γλώσσας. Τα ερευνητικά προγράμματα που θα υλοποιηθούν θα συμβάλουν στην κατανόηση της γλώσσας ως γνωστικής λειτουργίας, στην αποκάλυψη της εξελικτικής της πορείας και στην ανάπτυξη καινοτόμων υπολογιστικών εργαλείων για την ανάλυση και επεξεργασία ελληνικών κειμένων.
- Ψηφιακές κλασικές σπουδές (έκδοση κειμένου, σημασιολογική επισημείωση, γράφοι και βάσεις γνώσης, υπολογιστική επεξεργασία κλασικών κειμένων), Νεοελληνική λογοτεχνία και ψηφιακές επιστήμες (μηχανική μάθηση για νέες προσεγγίσεις στην Ιστορία της Λογοτεχνίας, εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης για τη διεπιστημονική μελέτη και διδασκαλία της λογοτεχνίας, υπολογιστική λογοτεχνική θεωρία).
- Ευρύτερα, αξιοποίηση των μεθοδολογιών των ψηφιακών ανθρωπιστικών επιστημών μέσα από τη συνεργασία των τριών Τμημάτων της Σχολής, όπως ήδη υλοποιείται με το πρόγραμμα ΤΑΛΩΣ, με προτεινόμενα επίσης ερευνητικά έργα τη δημιουργία ψηφιακής προσωπογραφίας των αρχαίων δούλων, χρήση στην ανάγνωση μεσαιωνικών χειρογράφων, κειμένων αρχαίας φιλοσοφίας, ψηφιοποίηση καταλοίπων από αρχαίες πηγές κ.ά.
- Η Σχολή αναπτύσσεται ως διεθνής ερευνητικός κόμβος μελέτης της μεσογειακής ιστορίας και αρχαιολογίας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία και αρχαιολογία του νησιωτικού και θαλάσσιου χώρου, καθώς μάλιστα διενεργεί πρωτοποριακές ανασκαφές στον ευρύτερο ελληνικό νησιωτικό χώρο.
- Έμφαση δίνεται στην περαιτέρω ανάπτυξη των Οθωμανικών Σπουδών, πεδίο στο οποίο προσφέρονται ήδη οργανωμένες σπουδές με διεθνή απήχηση, ενώ λειτουργεί επίσης αγγλόγλωσσο δι-ιδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- Περαιτέρω ενίσχυση της έρευνας στην ιστορία, την αρχαιολογία και την ιστορία της τέχνης της Ιταλικής Χερσονήσου και των σχέσεων της κεντρικής με την ανατολική Μεσόγειο, ενασχόληση που συνεπάγεται συστηματικές συνεργασίες με ιταλικά Πανεπιστήμια και ερευνητικά Ιδρύματα.
- Ενίσχυση της σύγχρονης φιλοσοφικής έρευνας, βασικής και εφαρμοσμένης, σε μια σειρά πεδίων αιχμής, στα οποία η Σχολή έχει ερευνητική παράδοση (φιλοσοφία του νου, φαινομενολογία, πρακτική και εφαρμοσμένη φιλοσοφία), αλλά και σε κλασικά αντικείμενα της φιλοσοφίας με διαχρονική δυναμική (αρχαία φιλοσοφία, νεότερη φιλοσοφία).

- Δυναμική ανάπτυξη του πεδίου της Βιοηθικής και Τεχνοηθικής, στη θεωρητική και πρακτική διάστασή της. Διεύρυνση των ερευνητικών συνεργασιών στις επιμέρους θεματικές ενότητες του εν λόγω πεδίου (περιβαλλοντική ηθική, ηθική της έρευνας, AI & machine ethics, data ethics, disaster bioethics). Κόμβος αριστείας με βάση την έρευνα που διεξάγεται στο ΔΠΜΣ «Βιοηθική», το οποίο αποτελεί υπόδειγμα ως προς το εύρος και τη θεωρητική δομή του στην Ελλάδα και την Ευρώπη.
- Αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού που διανοίγεται από τη συνάντηση της φιλοσοφίας με τις επιστήμες, συμπεριλαμβανομένων της επιστήμης της πληροφορικής και των ψηφιακών τεχνολογιών (Φιλοσοφία και ψηφιακό περιεχόμενο, Φιλοσοφία της Τεχνητής Νοημοσύνης: «τεχνητή συνείδηση», «τεχνητά πρόσωπα» και αυτουργία, κ.λπ.).

B.2.2. Ερευνητικοί στόχοι για τα επόμενα τέσσερα έτη

- Ενίσχυση της παρουσίας της Σχολής στο νέο τοπίο που διαμορφώνεται με την ραγδαία ανάπτυξη των ψηφιακών τεχνολογιών της Τεχνητής Νοημοσύνης: Η Σχολή θα προωθήσει ερευνητικά προγράμματα που αξιοποιούν τις δυνατότητες της υπολογιστικής γλωσσολογίας και των ψηφιακών ανθρωπιστικών επιστημών για την ανάλυση και ερμηνεία γλωσσικών φαινομένων καθώς και λογοτεχνικών κειμένων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ταυτόχρονα οριοθετεί τη σχέση της με την Τεχνητή Νοημοσύνη και συμβάλλει στο σύγχρονο προβληματισμό για τη βελτίωση των τρόπων χρήσης της.
- Ανάδειξη του ρόλου των ανθρωπιστικών επιστημών στη συζήτηση γύρω από την κοινωνική ένταξη και αξιοποίηση των νέων τεχνο-επιστημονικών επιτευγμάτων (και εργαλείων TN και ρομποτικής). Ανάδειξη της δυναμικής συμβολής εκείνων των ανθρωπιστικών πεδίων που συνδέονται με την ερμηνευτική, την κανονιστική και την αναστοχαστική ανάλυση.
- Ανάδειξη και περαιτέρω ενίσχυση της έρευνας στην ιστορία και αρχαιολογία του νησιωτικού και θαλάσσιου χώρου, των Οθωμανικών Σπουδών και της ιστορίας της τέχνης.
- Ενίσχυση της διεπιστημονικής έρευνας: Η Σχολή θα ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ ερευνητών από διαφορετικά επιστημονικά πεδία, όπως οι κλασικές σπουδές και οι ψηφιακές ανθρωπιστικές επιστήμες, η νεοελληνική λογοτεχνία, ο κινηματογράφος και η οικολογία / σπουδές τουρισμού, η γλωσσολογία και η ψυχολογία, η νευροεπιστήμη, η πληροφορική, η τεχνητή νοημοσύνη· η ιστορία και ψηφιακές τεχνολογίες (ψηφιακή προσωπογραφία των δούλων της αρχαιότητας, χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην αναγνώριση των μεσαιωνικών χειρογράφων, ψηφιοποίηση καταλοίπων στις αρχαίες γραφές· αρχαιολογική έρευνα και ψηφιακές τεχνολογίες· φιλοσοφία και πληροφορική, φιλοσοφία και οικονομικές και πολιτικές επιστήμες, φιλοσοφία και νευροεπιστήμες. Ενίσχυση της έρευνας στο πεδίο της αισθητικής και φιλοσοφίας της τέχνης· εμβάθυνση της συνεργασίας με το Ίδρυμα «Έφης και Παναγιώτη Μιχελή».
- Διεθνοποίηση της έρευνας: Η Σχολή θα προωθήσει την υποβολή ερευνητικών προτάσεων και την αύξηση των ερευνητικών χρηματοδοτήσεων από ευρωπαϊκά προγράμματα, την προσέλκυση αλλοδαπών μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων διδασκτόρων, τη συνεργασία με Ιδρύματα του εξωτερικού μέσω του προγράμματος «Erasmus+ - Διεθνής κινητικότητα».

B.2.3. Ενίσχυση της εξωστρέφειας - διεθνοποίηση της έρευνας

- Προσέλκυση αλλοδαπών υποψηφίων διδασκόντων και μεταδιδασκόντων μέσω της διαφήμισης των προγραμμάτων μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών σε διεθνείς λίστες ή μέσω Euraxesss, και μέσω ξενόγλωσσων προγραμμάτων σπουδών
- Διεύρυνση διεθνών συνεργασιών: Η Σχολή θα επιδιώξει τη σύναψη συνεργασιών με κορυφαία πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα στο εξωτερικό, με στόχο τη συμμετοχή σε κοινά ερευνητικά προγράμματα και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας.
Ενδεικτικά:
 - Στρατηγική συνεργασία με το ΙΜΣ/ΙΤΕ, καθώς πολλά μέλη ΔΕΠ της Σχολής είναι και συνεργαζόμενα μέλη του ΙΜΣ, αλλά και με άλλα ερευνητικά ιδρύματα και φορείς της χώρας (ΕΙΕ, ΙΜΚ, ΑΣΚΙ κλπ.)
 - Διεθνείς συνεργασίες με το Centre for Linguistic Theory and Studies in Probability (CLASP), Σουηδία, Πανεπιστήμιο Humboldt στο Βερολίνο (Artemis Alexiadou), MIT (Sabine Iatridou).
 - Συνεργασία με τη Γαλλική Σχολή Αθηνών (ΕΦΑ)
 - Συνεργασία με το Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR) της Ιταλίας
 - Συμμετοχή στο δίκτυο RETI και συνεργασία με διεθνή νησιωτικά και μεσογειακά

Πανεπιστήμια

- Συνεπιβλέψεις διατριβών με γαλλικά, ιταλικά Πανεπιστήμια (Paris I-Σορβόνη, Νάπολη-Federico II) και άλλα ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια
- Συνεργασίες των αρχαιολόγων με ιταλικά Πανεπιστήμια και ανασκαφές.
- Συμμετοχή και οργάνωση ευρωπαϊκών προγραμμάτων BIP-Erasmus+ με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό (πανεπιστήμιο Lyon II Lumière, πανεπιστήμιο του Lodz-Πολωνία, πανεπιστήμιο της Κύπρου)
- Συνεργασία με Πανεπιστήμια της Κίνας στο πλαίσιο του Κέντρου Μελέτης Αρχαίου Ελληνικού και Κινέζικου Πολιτισμού (ΚΕΛΚΙΠ).
- Διοργάνωση διεθνών επιστημονικών εκδηλώσεων (συνεδρίων, workshops και θερινών σχολείων), με στόχο την προσέλκυση διακεκριμένων ερευνητών και την προβολή του έργου της Σχολής σε διεθνές επίπεδο.
- Πρόσκληση διακεκριμένων Καθηγητών να διδάξουν ή να διεξαγάγουν έρευνα σε Τμήματα της Σχολής ή στο πλαίσιο ξενόγλωσσων προγραμμάτων σπουδών σύντομης διάρκειας.
- Παρακολούθηση των στοιχείων για δημοσιεύσεις σε διεθνή περιοδικά, διοργάνωση διεθνών συνεδρίων, ερευνητικές προτάσεις σε ευρωπαϊκούς/διεθνείς φορείς, εκπόνηση διατριβών στην αγγλική γλώσσα και ορισμός στρατηγικών στόχων.

B.2.4. Κομβικές συνεργασίες για την ενίσχυση της ερευνητικής στρατηγικής της Σχολής

- Μνημόνια συνεργασίας με Ιδρύματα του εξωτερικού
- Συνεργασία με εθνικά ερευνητικά ιδρύματα
- Συνεργασία με την Περιφέρεια, τους Δήμους και τοπικούς φορείς.
- Διασύνδεση με τον ευρύτερο παραγωγικό ιστό της Κρήτης και συνεισφορά στη διεύρυνση του ανθρώπινου κεφαλαίου της περιφέρειας προς την κατεύθυνση της «δημιουργικής οικονομίας» (creative economy) και

κοινωνικής καινοτομίας (ανθρωποκεντρική ανάπτυξη- δημιουργικότητα- επιχειρηματικότητα).

Γ. Ανάγκες της Φιλοσοφικής Σχολής

Γ.1. Γραμματεία

Με δεδομένο τον ν. 4957/2022, η Κοσμητεία επωμίζεται πλέον παραπάνω αρμοδιότητες. Άρα της χρειάζεται **Γραμματεία** σταθερή και μη μοιραζόμενη με άλλη υπηρεσία.

Γ.2. Υποδομές.

Τα κτήρια ιδιαίτερα εκείνα του Τμήματος Φιλοσοφίας έχουν μείνει χωρίς συντήρηση και επισκευές για πάρα πολλά χρόνια. Οι εργασίες επισκευής πρέπει να προχωρήσουν πολύ σύντομα και να μη μείνουν εκτός ούτε τα κτήρια της ΝΔ πλευράς που παρουσιάζουν εικόνα πλήρους εγκατάλειψης.

Οι αίθουσες των διδακτηρίων χρειάζονται επίσης διαρκή συντήρηση. Μονώσεις για τα όμβρια ύδατα, αποκατάσταση φθορών στα πατώματα (ιδίως στα αμφιθέατρα), μηχανήματα για τις προβολές (αποκατάσταση βλαβών και αγορά κάποιων καινούργιων βιντεοπροβολέων).

Χρειάζεται χώρος αποθήκευσης για τα βιβλία των εκδόσεων της ΦΣ. Η είσοδος της Κοσμητείας και χώρος εργασίας του/της γραμματέως έχει καταντήσει αποθήκη.

Χρειάζονται περισσότερες αίθουσες που να δίνουν τη δυνατότητα εξ αποστάσεως και υβριδικών μαθημάτων, προκειμένου να καλύψουν τις νέες ανάγκες που θα προκύψουν μετά την ανάπτυξη των διδρυματικών πρωτοβουλιών στα μεταπτυχιακά ή και στα προπτυχιακά προγράμματα.

3. Εργαστήρια

3.1. Εργαστήριο Η/Υ

Το Εργαστήριο χρειάζεται:

- αναβάθμιση των υπολογιστών του: αυξημένη μνήμη επεξεργασίας, ώστε να είναι πιο ισχυροί για την επεξεργασία λογισμικών, όπως το GIS.
- τοποθέτηση οθόνης 80" σε αντικατάσταση μικρότερης που υπάρχει και δεν εξυπηρετεί.
- κλείσιμο εξωτερικού χώρου (υπόστεγο) για τη δημιουργία προθαλάμου, κάτι που θα αναβαθμίσει τον χώρο με δυνατότητα τοποθέτησης γραφείου.

3.2. Εργαστήριο «Κέντρο Γραφής».

Το Εργαστήριο, που λειτουργεί από τον Φεβρουάριο του 2021, παρέχει εξαιρετικά σημαντικό έργο. Το έχουν παρακολουθήσει διά ζώσης ή διαδικτυακά περίπου 350 φοιτητές/φοιτήτριες. Το έργο του συνίσταται στην εξοικείωση των φοιτητών/φοιτητριών με τον ακαδημαϊκό λόγο (πώς διαβάζεται, πώς παράγεται), στην επιμέλεια του κειμένου, στη διαχείριση του χρόνου, στις δεξιότητες για τις εξετάσεις κ.λπ.

Το Κέντρο συνεργάζεται με τη Δομή Διασύνδεσης και Σταδιοδρομίας (ΔΟΔΙΣΤΑ), με το Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών και με τη Βιβλιοθήκη του ΠΚ.

Για όλο αυτό το έργο υπάρχει μονάχα μία εκπαιδύτρια, η κα Παναγιώτα Σαμιώτη. Κατά καιρούς έχουν γίνει δεκτοί/ές με το status του/της βοηθού

φοιτητές/φοιτήτριες της ΦΣ με αυξημένα προσόντα. Η πρακτική αυτή μπορεί να θεσμοθετηθεί και να αμειφθεί, όχι μόνο ηθικά αλλά και υλικά.

Ως διευθύντριά του έχω ζητήσει να αποτυπωθεί το έργο που παράγεται με ects στο Παράρτημα Διπλώματος, αίτημα που έχει γίνει δεκτό από την Κοσμητεία της ΦΣ (άνοιξη 2024).

Δ. Μαθήματα και ζωή στο campus

Δ.1. Για να ξαναέρθουν οι φοιτητές στις τάξεις

Εκτός από τη γενική μείωση φοιτητών/φοιτητριών, έχει μειωθεί τα τελευταία έτη και η προσέλευση στα μαθήματα. Μπορεί να έρχεται το 1/5 ή ακόμα και το 1/10 των εγγεγραμμένων.

Η μη προσέλευση στα μαθήματα είναι ένα σύνθετο ζήτημα. Σημαντικός λόγος είναι ότι πολλοί φοιτητές/φοιτήτριες εργάζονται. (Ενδιαφέρουσα θα ήταν μια σχετική έρευνα για το ποσοστό των εργαζόμενων φοιτητών.) Άλλοι/ες δεν εγκαθίστανται καν στο Ρέθυμνο, όπως είπαμε ήδη, και λόγω μη εύρεσης στέγης και γενικής ακρίβειας της ζωής. Κάποιοι κάνουν απλώς χρήση της μεγάλης επιτρεπτικότητας όσον αφορά την παρακολούθηση, μην έχοντας ισχυρό (δηλ. επαγγελματικό) κίνητρο για να παρακολουθήσουν. Επιπλέον, οι άδειες τάξεις έχουν σχέση και με το πρόγραμμα σπουδών, όπου τρία Τμήματα μοιράζονται πολλά μαθήματα, με αποτέλεσμα αρκετοί φοιτητές να έχουν ταυτόχρονα δύο μαθήματα (παρατηρείται το φαινόμενο να πηγαίνουν άλλοτε στο ένα άλλοτε στο άλλο μάθημα, ή να εγκαταλείπουν ένα μάθημα στη μέση του τριώρου για να σπεύσουν στο άλλο). Πιθανώς μέρος του προβλήματος δημιουργείται και από τις συνήθειες που αποκτήθηκαν κατά την πανδημία: η διαδικτυακή διδασκαλία αποτέλεσε ένα βόλεμα που δύσκολα, απ' ό,τι φαίνεται, μπορεί να αντιστραφεί και να δώσει τη θέση του στη χαρά που προκύπτει από την συναναστροφή κατά τις παραδόσεις στην τάξη.

Οφείλουμε να προσπαθήσουμε να ξαναφέρουμε τους φοιτητές στο campus. Σε μια προοπτική χρόνου και εφόσον κτισθούν και λειτουργήσουν οι φοιτητικές κατοικίες, μπορούμε να συζητήσουμε και για την υποχρεωτικότητα παρουσίας στις παραδόσεις (π.χ. υποχρεωτικότητα στο α' έτος), στο μοντέλο των σεμιναριακών μας μαθημάτων όπου, ως γνωστόν, οι παρουσίες είναι υποχρεωτικές. Έως τότε πρέπει να σκεφθούμε τρόπους προσέλκυσης του φοιτητικού κοινού στις τάξεις, ώστε να έρθουν τουλάχιστον όσοι μπορούν να παρευρίσκονται. Ιδού κάποιες ιδέες.

Δ.1.1. Η υποδοχή πρωτοετών, πολύ χρήσιμη αλλά όχι επαρκώς ζεστή, μπορεί να μετατεθεί (ή να γίνει μια δεύτερη) σε βραδινή ώρα, με παρουσία όσο το δυνατόν περισσότερων διδασκόντων και προσφορά ποτού.

Δ.1.2 Διαρκής παρακολούθηση της προόδου των φοιτητών/φοιτητριών

Να αξιοποιήσουμε τον θεσμό του **μέντορα** και να ασκήσουμε συμβουλευτική εποπτεία (διά ζώσης) καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών, η οποία θα προβλέπει και επαγγελματικό προσανατολισμό.

Δ.1.3. Στην αρχή των μαθημάτων και των σεμιναρίων, προκειμένου να δέσει η ομάδα, μπορεί να γίνεται ανάλογη **γιορτή**. Πολύ χρήσιμη είναι η γιορτή και στο τέλος των μαθημάτων/σεμιναρίων: αφήνει καλό αποτύπωμα για μελλοντικό μάθημα. Όμως ένα είδος γιορτής (ακόμα και στο διάλειμμα) στην αρχή κάθε νέου μαθήματος βοηθά στην δημιουργία κοινότητας, στη σύσφιξη των σχέσεων όσων παρακολουθούν

το μάθημα, που τώρα βρίσκονται διεσπαρμένοι στις μεγάλες πλέον για τα περιορισμένα μας ακροατήρια αίθουσες.

Δ.1.4. Μουσικές εκδηλώσεις στις ωραίες αυλές των Τμημάτων της ΦΣ μπορούν να φέρουν τους φοιτητές στο campus, ιδιαίτερα αν μουσικοί είναι οι ίδιοι οι φοιτητές/φοιτήτριές μας. Και έχουμε πολλούς και πολλές που ασχολούνται (και επαγγελματικά) με το πεδίο αυτό.

Δ.2. Για την ενίσχυση της πολιτισμικής ζωής

Η Φιλοσοφική Σχολή, που από τη φύση της ασχολείται με τα γράμματα και τις τέχνες, μπορεί να συμβάλει σε μια πιο ζωντανή πολιτισμική ζωή στο Πανεπιστήμιό μας, δίνοντας ευκαιρίες στους φοιτητές και στις φοιτήτριές μας να καλλιεργήσουν πολύπλευρα την προσωπικότητά τους. Μπορεί λοιπόν:

Δ.2.1. Να ενισχύει τους φοιτητές/φοιτήτριες στις δημιουργικές τους ανησυχίες (ραδιοφωνικός σταθμός, ομάδες θεάτρου, λέσχες ανάγνωσης, χορωδίες), υλικά, στο μέτρο του δυνατού, αλλά και με τεχνογνωσία ή και με προσωπική συμμετοχή διδασκόντων. Συμβαίνει ήδη με τη χορωδία που διευθύνει το μέλος ΕΤΕΠ της ΦΣ κα Μαριέλλα Βιτώρου.

Δ.2.2. Να ενισχύει τη διασύνδεση των δραστηριοτήτων που συμβαίνουν στην πόλη του Ρεθύμνου με τη ΦΣ. Ήδη λειτουργεί το Φεστιβάλ Αντίβαρο (<https://antivaro.com>) με συμμετοχή πολλών μελών του Πανεπιστημίου. Απόφοιτος του Πανεπιστημίου μας έχει δημιουργήσει επίσης τον χώρο πολιτισμού Σημείο και την Εταιρεία Ble Productions (<https://bleproductions.gr>), κάτι που μπορεί να αποτελέσει πρότυπο όχι μόνο στον τομέα της δημιουργικότητας αλλά και της επιχειρηματικότητας.

Δ.3. Συνέργειες με τη Βιβλιοθήκη του ΠΚ

Πολύ σημαντικές είναι οι **εκθέσεις ζωγραφικής** στον χώρο της Βιβλιοθήκης που διοργανώνονται από το Τμήμα Ι-Α με συμμετοχή φοιτητών. Με πρωτοβουλία της διευθύντριας κας Ελένης Κωβαίου γίνονται εκδηλώσεις και **παρουσιάσεις βιβλίων** μελών της ΦΣ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η παρουσίαση ποιητικής συλλογής μεταπτυχιακού φοιτητή του Τμήματος Φιλολογίας την άνοιξη του 2024.

Επίσης γίνονται **κινηματογραφικές παραστάσεις** στον χώρο πολλαπλών χρήσεων της Βιβλιοθήκης.

Οι εκδηλώσεις αυτές μπορούν να πυκνώσουν και να γίνουν πιο ορατές από τους φοιτητές μας.

Δ.4. Τελετές αποφοίτησης

Είναι γνωστή η σημερινή όχι πολύ ευπρεπής κατάσταση. Ένας εκ νέου σχεδιασμός της που θα περιορίσει τις γηπεδικές συμπεριφορές και θα δώσει ένα πιο ουσιαστικό περιεχόμενο σε αυτές τις συμβολικές στιγμές είναι απαραίτητος.

Ε. Κλείνοντας: αξίζει!

Οι ανθρωπιστικές σπουδές πρέπει όχι μόνο να επιβιώσουν στον δύσκολο σημερινό κόσμο αλλά και να αναπτυχθούν. Αξίζει στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης να ανοίξει τον δρόμο.

«Αξίζει να κατανοήσουμε καλύτερα τη συνήθως υποτιμώμενη σημασία της αναγεννησιακής αγωγής: Εκτός από τις εμπειρικά μετρημένες αγαθές συνέπειές της στη συνεργασιμότητα (άρα και στην παραγωγικότητα), πάμπολλοι άνθρωποι οι οποίοι διεθνώς έχουν τύχει αυτής της αγωγής έχουν όντως καταφέρει ν' αποκτήσουν μέσα τους πολλαπλά «χερούλια ευτυχίας»: η γνώμη του ομότιμου καθηγητή του ΕΜΠ Θ. Π. Τάσιου (<https://www.kathimerini.gr/opinion/563002132/anthropistikes-spydes-i-anthropistiki-paideia/>)

Οι ανθρωπιστικές σπουδές δίνουν τα εργαλεία της σκέψης, τη γενική παιδεία και τη δημιουργική αμφιβολία, που μπορεί να καταστήσει τον άνθρωπο ικανό να τα βγάζει πέρα με οτιδήποτε κι αν ασχοληθεί. Όπως έγραψε μια φοιτήτριά μας, η οποία, μη βρίσκοντας δουλειά στον τομέα που σπούδασε, ασχολήθηκε με ένα εντελώς ξένο αντικείμενο: «Πάντως εγώ, όσες φορές και να κοιτάξω πίσω, πάλι φιλολογία θα σπούδαζα [...] από αγάπη για όσα είχα την ευτυχία να μάθω τότε. Για όλες τις γνώσεις, όλα τα ποιήματα, όλα τα βιβλία και **κυρίως για εκείνη τη μέθοδο που μου έμαθαν, να μπορώ να βρω τρόπο να κάνω τα πάντα**» (Θεοδώρα Τερζή, εφ. ΤΑ ΝΕΑ, 20-21.4.2024, σ. 64).

Αποφάσισα να καταθέσω υποψηφιότητα για τη θέση της Κοσμήτορος της Φιλοσοφικής Σχολής, προκειμένου να συμβάλω, εφόσον επιλεγώ, ώστε ο χώρος όπου επί 28 χρόνια εργάστηκα με πάθος, διαμένοντας στην πόλη του Ρεθύμνου, να υπερβεί τα προβλήματά του και να ανθήσει όπως του αξίζει.